

Autisme bij meisjes

*The Maori word for autism is “Takiwatanga”. It means “In his/her own time and space.”
(By News from Elsewhere. . ., 2017)*

*Autisme bij meisjes: subtieler en soms onzichtbaar
(Autisme Jonge Kind, 2023)*

Beste IB-er en zorg coördinatoren,

In deze folder staat informatie over meisjes met autisme. Autisme wordt bij meisjes vaak onvoldoende herkend of onderkend.

Deze folder heeft als doel om de lezer te informeren over de (subtiële) signalen die kunnen wijzen op autisme om zodoende deze meisjes eerder te kunnen ondersteunen en begeleiden.

Deze inhoud van deze folder heeft een handelingsgerichte structuur waarbij de fases waarnemen, begrijpen, plannen en organiseren centraal staan. Dit geeft u per onderdeel handvatten.

Graag verwijzen wij u ook door naar websites met meer informatie en tips die u verder kunnen helpen. Deze vindt u aan het einde van deze folder.

Schakel bij signalen of een vermoeden van autisme altijd een expert in die u verder kan helpen bij het in kaart brengen wat deze leerling nodig heeft. Dit kan bijvoorbeeld de begeleider passend onderwijs zijn. Daarnaast is ook de inbreng van ouders en de leerling essentieel.

waarnemen

Er zijn twee 'typen' meisjes met autisme te onderscheiden (Buruma et al., 2022):

Type 1	Type 2
Dit meisje kan... <ul style="list-style-type: none"> - onopvallend zijn, zich verstoppen; - verlegen, onderdanig zijn; - meewerkend zijn. 	Dit meisje kan... <ul style="list-style-type: none"> - bazig, dominant overkomen; - standvastig zijn, minder empathisch lijken, veel van de groep vragen; - veel om aandacht vragen.

Voor veel meisjes met autisme geldt dat er een groot verschil is tussen het gedrag thuis en op school. Op school zijn ze bijvoorbeeld lief en meegaand, terwijl ze thuis aanwezig, rigide en temperamentvol zijn.

Er is daarnaast ook een groep meisjes met autisme die veel moeite heeft met de eisen, die zowel op als buiten school aan hen gesteld worden (Buruma et al., 2022). Voorbeelden op school: het werken aan samenwerkingsopdrachten, aan de sociale eisen van contact met klas- en schoolgenoten voldoen, het omgaan met de drukte van de overgangen (lokaalwissels, pauze in de aula etc.) en de pauzemomenten doorkomen. Voorbeelden buiten school: het plannen en organiseren van hun taken, overmatig veel tijd besteden aan opdrachten vanwege hun perfectionisme.

Uit onderzoek blijkt dat meiden met autisme vaker absoluut absent zijn, vaker ziek zijn bij toetsen, overmatig veel tijd besteden aan schoolwerk (ook thuis) en ze zijn vaker slachtoffer van pesten. (Dworzynski et al., 2012 Hendrickx, 2022 Leedham et al. 2019)

Wees alert bij de volgende signalen:

1. Gemiste academische doelen (toetsen, huiswerk niet maken of niet inleveren)
2. Gedragsuitsluiting door anderen
3. Hardnekkige absentie of te laat komen op school

begrijpen

Volgens de Zorgstandaard Autisme is autisme de verzamelnaam voor gedragskenmerken die duiden op een kwetsbaarheid op het gebied van: sociale interactie, communicatie, flexibiliteit in denken, bewegen en handelen, zintuiglijke prikkelverwerking en het filteren en integreren van informatie. De meeste mensen met autisme hebben een gemiddelde tot hoge intelligentie.

Gedragskenmerken

Wetenschappers wereldwijd doen al jaren intensief onderzoek naar autisme. Desondanks is nog altijd onbekend wat autisme nou precies is. Ook bestaat er geen 'biomarker' – zoals een bloed- of DNA-test – waarmee autisme objectief kan worden vastgesteld. De diagnose wordt dan ook nog altijd gesteld op basis van gedragskenmerken. Toch is er ook al veel wél bekend. Bijvoorbeeld over de problemen waar mensen met autisme tegenaan kunnen lopen, maar ook over hun sterke eigenschappen. Vooral op sociaal gebied ondervinden veel mensen met autisme regelmatig problemen. Hun 'sociale intuïtie' lijkt minder goed – of anders – te zijn ontwikkeld.

Informatieverwerking

Mensen met autisme verwerken informatie op een andere manier in de hersenen dan mensen zonder autisme. Dit geldt nadrukkelijk óók voor informatie die binnenkomt via de zintuigen. Veel mensen met autisme hebben te maken met sensorische over- of ondergevoeligheid. Autismen heeft invloed op alle levensterreinen en in alle levensfasen. De mate waarin is sterk individueel bepaald en hangt vaak ook af van iemands levensfase. Met name tijdens overgangperiodes hebben mensen met autisme een relatief grote kans om vast te lopen als zij niet tijdig de juiste begeleiding krijgen. Voorbeelden zijn de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs, van onderwijs naar stage/werk of van thuis bij de ouder(s)/verzorger(s) wonen naar zelfstandig wonen.

Neurodiversiteit

Sterke punten die vaak in verband worden gebracht met autisme zijn onder andere: oog voor detail, analytisch denken, eerlijkheid, loyaliteit en technisch inzicht. Steeds vaker wordt dan ook de vraag gesteld of autisme per definitie altijd een 'stoornis' of 'beperking' is. Volgens de zogeheten neurodiversiteitsbeweging gaat het in essentie om een andere manier van zijn.

DSM-5

Autisme kan op veel verschillende manieren tot uiting komen, daarom spreekt het psychiatrisch handboek DSM-5 van Autisme Spectrum Stoornis (ASS). De DSM-criteria voor autisme zijn onder meer: problemen op het gebied van sociale communicatie en sociale interactie, beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten en over- of ondergevoeligheid voor zintuiglijke prikkels.

Bijkomende diagnoses

70% van de mensen met autisme kampt op enig moment in zijn leven met klachten als een stemmingsstoornis/depressie, een angst- en/of dwangstoornis, posttraumatische stressstoornis (ptss), burn-out of een persoonlijkheidsstoornis. Bij de algemene bevolking is dit 40%. Ook ADHD en epilepsie komen relatief vaak voor bij mensen met autisme. (bron NVA)

Leerlingen met autisme kunnen op school aanpassingen nodig hebben. Ook hebben zij vaak meer dan andere leerlingen behoefte aan voorspelbaarheid en duidelijkheid.

Buruma et al., 2022 Van Hoydonck, 2021 Hendrickx, 2022 benoemen de volgende signalen:

- Overprikkeling kan zich op verschillende manieren uiten. Gemiddeld gebeurt dit bij meisjes met autisme vaak in een veilige omgeving (thuis). Voorbeelden van uitingsvormen zijn boosheid, moeheid, eetproblemen, angst, lichamelijke klachten zoals bijvoorbeeld hoofdpijn en buikpijn. Bij een vermoeden is het dus altijd belangrijk van ouders te horen hoe zij zich in de thuissituatie gedraagt.

- Een deel van de meisjes met autisme is bijzonder goed in het laten zien van sociaal gewenst gedrag. Zij kunnen hun autisme camoufleren. Hoe zij zich in bepaalde situaties moeten gedragen is vaak aangeleerd en wordt niet intuïtief aanvoeld. Als meisjes de omgeving als veilig ervaren, zullen de meisjes eerder geneigd zijn om contact aan te gaan. Vaak worden zij wel getolereerd door hun klasgenoten, maar horen ze er nooit echt bij. Van wederkerigheid in contacten is weinig sprake.
- Eenzijdige interesses bij meisjes met autisme uiten zich vaak anders dan bij jongens en worden niet altijd als zodanig herkend. De interesses van meisjes richten zich regelmatig op sociale onderwerpen, lezen, dieren zoals paarden of katten. De reden van deze bijzondere interesses zou voorspelbaarheid kunnen zijn.
- Meisjes met autisme nemen taal dikwijls letterlijk. Het vertalen van wat er eigenlijk verteld wordt, duurt vaak langer. Meevoelen met anderen is voor veel meisjes geen probleem. Meisjes vinden het dikwijls wel moeilijk om te bepalen wat ze voelen en hoe ze dit onder woorden moeten te brengen.
- Meisjes met autisme houden veelal van structuur. Het houden van overzicht is vaak lastiger voor deze meisjes.
- Meisjes met autisme kunnen een vrij hoog stress niveau hebben in vergelijking met leeftijdsgenoten. Hierdoor zijn ze sneller vermoeid en kan dit leiden tot uitputting en depressieve klachten.
- Meisjes met autisme kunnen een andere en/of kleinere comfortzone hebben in vergelijking met leeftijdsgenoten. Dit uit zich door een het hebben van een enkele of een paar vrienden/vriendinnen en minder snel experimenteren met nieuwe ervaringen.

plannen

Leerlinggerichte aanpak

- Zie de leerling voor wie ze zijn als mens, zie niet alleen de diagnose autisme.
- Eerst contact, dan contract!
- Onderzoek wat de leerling nodig heeft. Iedereen is anders.
- Help hen met het invullen van de pauzemomenten en de tussenuren, maak hier vaste afspraken over.
- Check bij de leerling of zij de lesstof hebben begrepen, hulp vragen is voor veel leerlingen met autisme lastig.
- Help de leerling met het plannen en organiseren van het huiswerk.
- Leerlingen met autisme beschikken vaak over een beperkt oplossingsvermogen, dus help en hierbij en maak de oplossingen concreet. Check ook of de oplossing ook echt werkt voor de leerling.
- Geef de leerling controle over de manier waarop ze wil ontprikkelen.

Schoolbrede aanpak

- Zet in de schoolgids welke aanpassingen er mogelijk zijn voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften zoals leerlingen met autisme. Hoe geeft de school inclusief onderwijs vorm?
- Zorg bij overgangen zoals van PO naar VO en van onderbouw naar bovenbouw vooraf voor een plan op papier waarbij de leerling is betrokken en alle overige betrokkenen van op de hoogte zijn.
- Betrek de leerlingen en de ouders. Zij zijn de ervaringsdeskundigen.
- Zorg voor een rustige ruimte binnen school waar leerlingen naar toe kunnen.
- Geef voorlichting over autisme aan docenten.
- Afspraken en regels duidelijk binnen school zichtbaar maken en ook op de website makkelijk terug te vinden.
- In de mentorlessen aandacht geven aan pesten m.b.v. een lesprogramma. Evt. ervaringsdeskundige hun verhaal laten vertellen in de klas.
- Een duidelijk pestprotocol hanteren en het pestgedrag monitoren en ingrijpen bij het signaleren.
- Waar mogelijk en nodig overige aanpassingen maken binnen school.

Realiseren

Zo maakt u het verschil voor leerlingen met autisme...

www.uaanzet.nl

www.vanutaautisme.bekeken.nl/mBC

www.watvindik.nl

Gesprekshulp voor op school
www.autismewegwijzer/gesprekshulp-school

www.vanutaautisme.bekeken.nl/arrangementen

www.vanutaautisme.bekeken.nl/producten

www.vanutaautisme.bekeken.nl/diagnose

www.vanutaautisme.bekeken.nl/docenten/arrangementen

www.vanutaautisme.bekeken.nl/ovab

VISIE

- * Zie passend onderwijs als basis voor een inclusieve samenleving
- * Ga uit van de mogelijkheden van een leerling
- * Ga uit van ontwikkelingsgerichte visie op autisme
- * Neem samenwerking als basis voor maatwerk

MAATWERK

- * Durf verschil te maken, niet omdat iedereen gelijkwaardig is
- * Zorg dat gemaakte afspraken bekend zijn in school
- * Luister naar creatieve oplossingen van leerling en ouders
- * Denk 'out of the box' om een passende plek te vinden

LEVENS-BREDE AANPAK

- * Kijk breder dan school: wat werkt thuis, op de sportclub...?
- * Maak afspraken met jeugdclub over continuïteit van begeleiding thuis-school en neem de regie
- * Ga voor een integrale aanpak en financiering in samenwerking met gemeenten

OPEN HOUDING

- * Luister naar de leerling
- * Luister naar de ouders
- * Bied een veilige omgeving om te leren
- * Interpreteer 'ander' gedrag niet verkeerd

DIAGNOSTIEK

- * Zo ouders als partner
- * Maak concreet wat de diagnose voor dit kind betekent in de klas
- * Betrek expertise vanuit onderwijs bij handelingsgerichte diagnostiek

PREVENTIE

- * Weet waar autisme-expertise te vinden is
- * Ben alert op overgangssituaties en life events
- * Borg een warme overdracht bij wisseling van klas, school of overgang naar werk
- * Benut de ervaring van (oud-) leerlingen met autisme

RECHT OP ONTWIKKELING

- * Weet: leerplichttoelating ≠ onde leerrecht
- * Zoek contact met de leerplichtambtenaar om uitval te voorkomen
- * Benut opties als leertijdtoelating en onderwijs op andere locatie

SCHOOL

Zie mijn hele leven en omgeving.

Ik vind overgangen lastig.

Ik heb recht op leren en ontwikkelen.

Diagnose heft mij om mijzelf te begrijpen, maar mag geen stempel zijn.

Leer mij echt kennen!

Durf 'gewoon' een uitzondering voor mij te maken.

vanuit **AUTISME** bekeken

kijk voor meer tips op

www.vanutaautismebekeken.nl/ovab

Meer luisteren en/of kijken?

BOEKEN

Onderwerp: *Autisme en meisjes/vrouwen*

Lifehacks voor meiden met autisme
Els Blyd-Hoogewys

Autisme, vrouwen op het spectrum
Clara Törnvall

Meisjes en vrouwen met autisme
Sarah Hendrickx

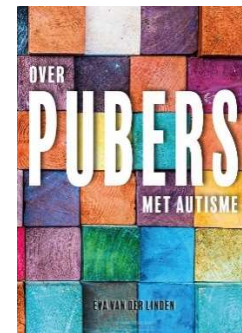
Onderwerp: *Autisme algemeen*

Online magazine Vrouw en autisme
www.wereldvanautisme.nl

Zelfregulatie bij jongeren met autisme
Jeroen Bartels

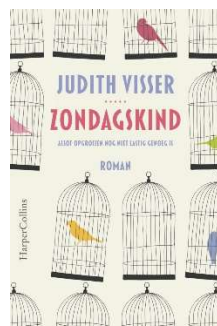

Over pubers met autisme
Eva van der Linden

Onderwerp: *Autisme bij vrouwen biografisch*

Maar je ziet er helemaal niet autistisch uit
Bianca Toeps

Zondagskind
Judith Visser

Aspergirls
Rudy Simone

PODCASTS		
<i>Onderwerp: Autisme algemeen</i>		
Wat is autisme? – De universiteit van Nederland podcast	Autisme Ontrafeld - Sonja Silva. Gasten doen hun persoonlijke verhalen en vertellen over hun ervaringen en struggles met autisme	Autcast – David Westerink. Een neurodiverse podcast
		<i>Onderwerp: Autisme bij vrouwen</i>
Aut of the Podcast - Thijs Flee en Odette Hageman. Elke aflevering een bepaald onderwerp in combinatie met autisme	Geef me de 5 bij autisme; de podcast - Syntha van Alen en Nienke de Bruin. Elke aflevering een nieuw onderwerp rondom autisme	Autismij - Sanne Buter Zij richt zich vooral op hoogopgeleide vrouwen met autisme
FILMPJES		
<i>YouTube kanalen van verenigingen en organisaties</i>		
Vereniging voor Autisme	Vanuit Autisme bekeken	Geef me de 5
		
		<i>Onderwerp: Autisme bij vrouwen</i>
AutismeTV - YouTube	Ziet autisme er bij meisjes anders uit?	Sociaal gedrag kopiëren, autisme camoufleren
		
<i>Onderwerp: Ervaringsdeskundigen autisme bij vrouwen</i>		
TedTalk	TedTalk	Vet Gezellig
Why Autism Is Often Missed in Women and Girls Kate Kahle	How autism freed me to be myself Rosie King	Mijn vriendin heeft AUTISME
Sanne	Anouk Janne	Mandy Verleijdsdonk
Een beetje bijzonder	Autisme en school, mijn verhaal!	Mijn herstelverhaal; van overleven naar leven met autisme

WEBSITES	
Nederlandse Vereniging voor Autisme	https://www.autisme.nl/
Autismefonds	https://www.autismefonds.nl/
Hersenstichting	Wat zijn Autismespectrumstoornissen (ASS) ? - Hersenstichting
Autisme bij vrouwen	https://www.autisme-bij-vrouwen.nl/home/
Zo begaafd	https://www.zobegaafd.nl/autisme-bij-meisjes-wat-u-moet-weten/
Female Autism Network of the Netherlands	'Luister naar het verhaal' - FANN: Female Autisme Network of the Netherlands
Geef me de 5	Geef me de 5 De praktische methodiek voor omgang met mensen met autisme
Autisme bij pubers	https://www.autisme.nl/over-autisme/levensfasen/pubers/
Tips voor onderwijsprofessionals	https://www.autisme.nl/professionals/onderwijsprofessionals/
Ervaringsdeskundige Sanne	https://www.autisme.nl/professionals/onderwijsprofessionals/
Platform met ervaringsdeskundigen	https://evenontprikkel.nl/
Blog ervaringsdeskundige David Westerink	My autistic self

Met dank aan Carla Quispel

